

M.B.H.G. - B.R.O.H.
Directie Monumenten en
Landschappen
De Heer Th. WAUTERS
Directeur
CCN - Vooruitgangstraat 80, bus 1
1035 Brussel

U/Ref: 2076-0044
O/Ref: GM/ETB2.206/s.597
Bijlage : /

Brussel,

Mijnheer de Directeur,

Betreft : ETTERBEEK. Tervurenlaan 28. Definitieve bescherming als monument.
Dossier behandeld door O. Goossens.

In antwoord op uw brief van 07/11, ontvangen op 07/11/2016, maken wij u het gunstig advies over dat onze Commissie uitbracht in navolging van art. 225 § 2 van het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening, over de definitieve bescherming als monument van de totaliteit van de villa gelegen Tervurenlaan 28 te Etterbeek.

Het besluit ter instelling van de beschermingsprocedure van bovenvermeld monument werd genomen door de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op 26 mei 2016.

Het College van Burgemeester en Schepenen van de gemeente Etterbeek heeft akte genomen van dit besluit op 23 juni 2016 en geen opmerkingen of bezwaren geformuleerd.

De eigenaars van het goed hebben binnen de termijn van de procedure gereageerd met bezwaren en opmerkingen (brief van de eigenaar van 15/7/2016 en van zijn raadsman van 29/08/2016). Daarin wordt een aantal opmerkingen gemaakt over onjuiste of onvolledige gegevens in verband met de beschrijving van het goed en worden bezwaren geformuleerd omtrent de waardebeoordeling die de bescherming moet staven. Er wordt, onder andere, verwezen naar de verbouwing van het pand in 1924, waarbij een deel van de oorspronkelijke kenmerken verdwenen, alsook naar andere realisaties van architect Jules Barbier die reeds, geheel of gedeeltelijk, zijn beschermd. De bescherming van de totaliteit van het pand als monument wordt op basis daarvan in vraag gesteld.

Advies van de KCML

De Commissie brengt een gunstig advies uit over de bescherming van de villa in haar totaliteit. Ze baseert zich daarbij op de plaatsbezoeken in aanwezigheid van haar afgevaardigde leden (bezoeken van 12/02/2016 en 07/12/2016), alsook op de historische studie die werd overgemaakt. Algemeen genomen meent de Commissie dat het om een merkwaardig goed gaat dat in zijn totaliteit beschermenswaardig is omwille van zijn historisch, artistiek en esthetisch belang, en dus beantwoordt aan de omschrijving van artikel 206, 1° van het BRWO.

In antwoord op de bemerkings van de eigenaars, kan worden vastgesteld dat het oorspronkelijke pand inderdaad een aantal min of meer ingrijpende verbouwingen onderging, meer bepaald in 1924 door architect Richard Ingelbricht. Hoewel deze verbouwing het oorspronkelijke uitzicht van bepaalde delen van de villa wijzigde, werd ze met veel zorg uitgevoerd en vormt ze op haar beurt een betekenisvolle fase in de bouwgeschiedenis van de villa, getuigend van de destijds heersende houding ten overstaan van de art nouveau-architectuur. Een aantal opvallende kenmerken van de art nouveau-stijl, die in die periode niet langer in zwang was en op weinig bijval kon rekenen, werd bewust uitgewist of getemperd, meer bepaald van de meest zichtbare delen van de villa, zoals de

voorgevel, en dat ten voordele van een meer conventionele vormgeving. Die aanpak, waarbij het oorspronkelijke pand gedeeltelijk werd aangepast aan de nieuwe tijdsgeest en de toen heersende smaak, maakt echter integraal deel uit van de intrinsieke kwaliteit en het historisch belang van het pand.

Ondanks de opeenvolgende verbouwingen behield de villa de essentie van haar oorspronkelijke, architecturale kenmerken en haar typologie: haar volumetrie, de grote lijnen van de gevelcompositie, haar planindeling en de ruimtelijke en functionele logica van het interieur (bijv. de distributie van de woning met zijn karakteristieke scheiding tussen representatieve ruimten en dienstenvertrekken). Naast de ruimtelijke indeling bleef ook de binnenafwerking voor een groot deel behouden. Tal van oorspronkelijke interieurelementen en decoratieve afwerkingen van hoge kwaliteit (zoals binnenschrijnwerk, glasramen, schouwmantels, vloerbekleding, plafonds, enz.) zijn nog aanwezig, in het bijzonder in de representatieve ruimten van de begane grond en de eerste verdieping. In dat verband kan ook worden opgemerkt dat een deel van de wijzigingen aan het oorspronkelijke interieur ogenschijnlijk het resultaat zijn van overschilderingen of van de plaatsing van lichte (voorzet)elementen die waarschijnlijk omkeerbaar zijn. Men kan dan ook veronderstellen dat er zich onder de latere afwerkingslagen waarschijnlijk nog oorspronkelijke (al dan niet decoratieve) afwerkingen bevinden (bijvoorbeeld op muren en plafonds).

Dat alles draagt ertoe bij dat deze woning beschouwd kan worden als een van de meest verfijnde realisaties van architect Jules Barbier en een van de enige nog bewaarde burgerwoningen van die kwaliteit van zijn hand. Tevens vormt de bouwhistorische evolutie van het goed een getuige van een kenmerkende fase in de architectuurgeschiedenis, tijdens dewelke men zich afkeerde van de art nouveau maar daarbij toch de verwezenlijkingen uit die periode maximaal recupereerde en met veel zorg aanpaste aan de evoluerende smaak. Tot slot getuigt de villa van de vroegste bebouwing langsheen de Tervurenlaan en vormt ze een kenmerkende getuige van de privéarchitectuur en leefgewoonten van de burgerij op het einde van de 19de eeuw.

Inzake de waardebeoordeling verwijst de KCML ook naar de motivatie die werd opgenomen bij het besluit van 26/05/2016 houdende instelling tot bescherming als monument, en waarin de historische, esthetische en artistieke waarde van de villa op meer gedetailleerde wijze wordt omschreven.

De Commissie meent dan ook dat een bescherming van de totaliteit van de villa gerechtvaardigd is. Dat neemt niet weg dat de villa ook vandaag op een zinvolle en eigentijdse wijze gebruikt of bewoond moet kunnen worden. In dat opzicht vraagt ze in de beschrijving bij het definitieve beschermingsbesluit het onderscheid te maken tussen, enerzijds, de hoofdvertrekken en die ruimten die erfgoedkundig van primair belang zijn en, anderzijds, de secundaire ruimten waar de interieurafwerking minder aanwezig of waardevol is, en aldus te preciseren welke delen van de villa mogelijkheden bieden voor eventuele aanpassingen (bijv. de voormalige dienstenvertrekken) en welke integraal behouden moeten worden.

De Commissie vraagt ook de nodige correcties door te voeren aan de beschrijving van het pand bij het beschermingsbesluit zodat, waar nodig, tegemoet wordt gekomen aan de bemerkingen die de eigenaar op dat vlak formuleerde.

Tot slot vraagt de Commissie ook de voortuin in het beschermingsbesluit op te nemen aangezien de achteruitbouwzone integraal deel uitmaakt van de erfgoedwaarde van de villa en van de beleving van de gevel.

Met de meeste hoogachting,

G. MEYFROOTS

M.-L. ROGGEMANS

Adjunct-secretaris

Voorzitter